

Maria Magdalena gespot in Sixtijnse Kapel

Beschrijving

Kunstrestaurateur en auteur Sara Penco is er *“vast van overtuigd”* dat de Italiaanse renaissancekunstenaar Michelangelo Buonarroti [Maria Magdalena](#) schilderde in zijn *Laatste Oordeel*. Dat veroorzaakte een schok in de wereld van kunstkenners.

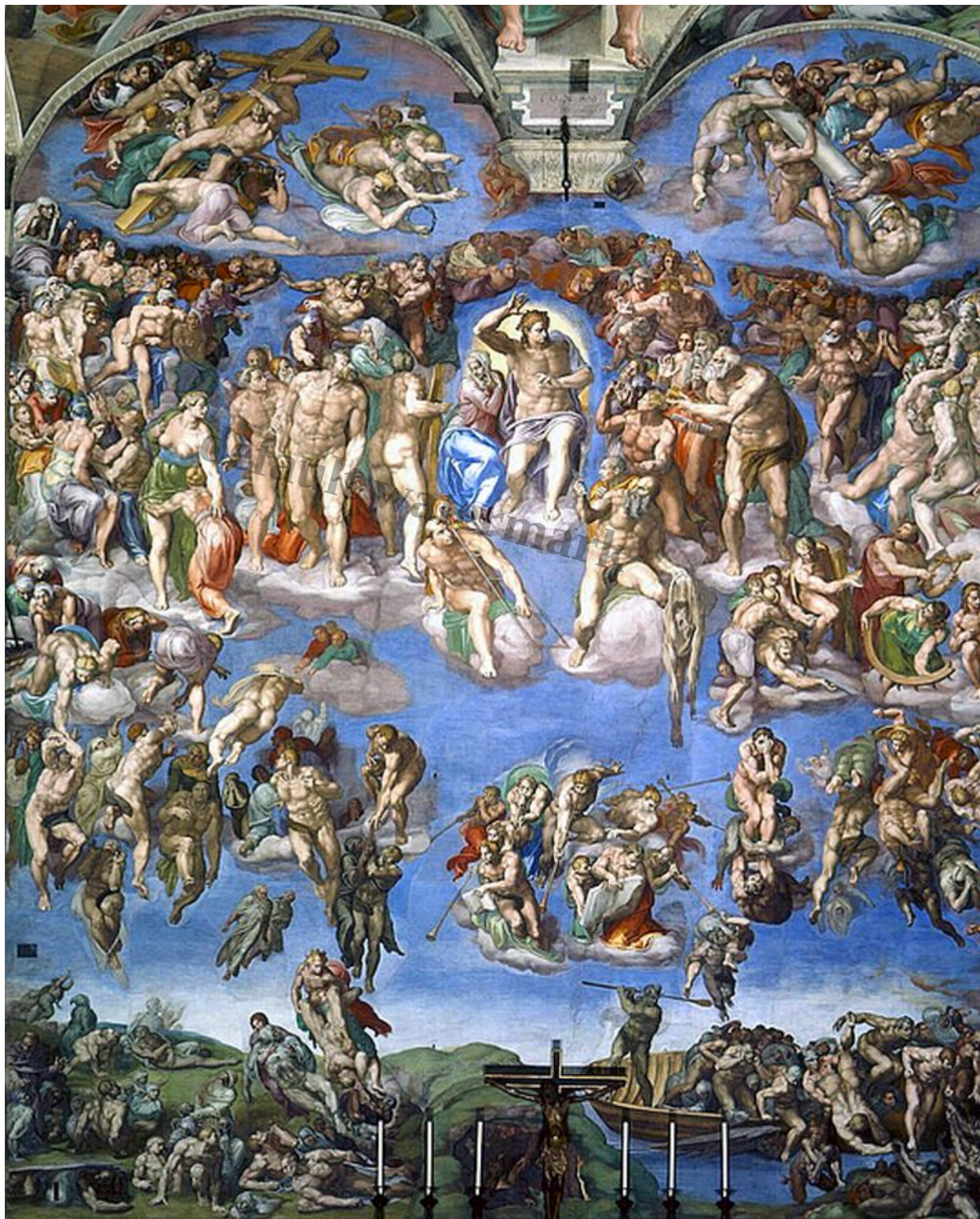
Sara Penco

De afgelopen 500 jaar heeft [Maria Magdalena](#) zich voor het oog verborgen op de muren van de *Sixtijnse Kapel*, maar ze is *“gespot”* door de Italiaanse kunstrestaurateur en onderzoeker Sara Penco. Haar nieuwe boek, *Mary Magdalene in Michelangelo's Judgment*, bepleit de vergeten aanwezigheid van de Bijbelse vrouw in het fresco uit de Italiaanse renaissance, dat vol zit met fascinerende figuren. *“Het fresco schreeuwde dat er iets ontbrak”* zei Penco tijdens een recente persconferentie in Rome, waar ze de publicatie van haar boek aankondigde.

Het Laatste Oordeel

Het was 25 jaar, nadat hij het plafond van de *Sixtijnse Kapel* had voltooid, dat Michelangelo begon te werken aan *Het Laatste Oordeel*, dat uiteindelijk een formaat van 14 bij 12 meter kreeg. Hij was tussen 1536 en 1541 bezig met dit fresco dat de hele altaarmuur bedekt. *“De”* beeldt de wederkomst van *Jezus Christus* en het laatste oordeel van de mensheid uit, zoals beschreven in het *Nieuwe Testament*.

In de loop van vier jaar schilderde [Michelangelo](#) meer dan 300 figuren in Het Laatste Oordeel. Christus verschijnt in het midden van de compositie, omringd door de *Maagd Maria*, *Johannes de Doper*, *Sint-Pieter* en andere prominente katholieke heiligen. Boven hen zweven de geredden naar de hemel terwijl de veroordeelden onder hen naar de hel zinken.

Geen Maria Magdalena?

In 2012 begon Sara Penco te onderzoeken hoe geleerden deze 300 figuren door de jaren heen hadden geïdentificeerd, aangezien Michelangelo geen definitieve sleutel achterliet. Penco was verbaasd over de afwezigheid van Maria Magdalena in haar onderzoek, die ze als een te centrale figuur beschouwde om weggelaten te worden uit zo'n complexe compositie. Het fresco schreeuwde dat er iets ontbrak, • *Michelangelo was een expert in schilderen, hij was zeer beschaafd, hij was iemand die de dynamiek van de Kerk heel goed kende, hij kende de evangeliën en hij kon haar niet vergeten zijn.*

default watermark

Toch wel?

Een figuur die over het hoofd werd gezien in The Last Judgement trok Penco's aandacht: een vrouw in het geel met grote ogen die een houten kruis kust aan de rechterkant van het fresco. *“Ik ben er vast van overtuigd dat dit Maria Magdalena is,”* zei Penco. *“De intimiteit met het kruis, de gele jurk en het blonde haar, maar ook de hele context waarin Michelangelo deze figuur plaatst, onderstreept haar belangrijkheid.”*

Het meest direct, betoogde Penco, is de nabijheid van Maria Magdalena tot Christus en zijn kruis in het schilderij. Ze kust het kruis en Christus kijkt paternalistisch naar haar. Het is een nabijheid die wordt weerspiegeld in de Bijbel: Maria Magdalena stopt bij het kruis tijdens de Passie, blijft bij het graf, is getuige van Jezus na de opstanding en kondigt het nieuws aan de apostelen aan.

Dan is er nog het schokkende geel van de jurk van de vrouw. De kleur riep verraad, zonde en waanzin op, kenmerken die vaak werden geassocieerd met Maria Magdalena, hoewel ze soms werd afgebeeld in het rood, de kleur van de wederopstanding. Het doel is niet om de vrouw te veroordelen, maar om de kijker te herinneren aan zijn eigen onvolkomenheden. Verlossing, zo kunnen we opmerken, blijft mogelijk voor degenen die dicht bij Christus komen. Het is een voorbeeld dat Michelangelo, die zich zorgen maakte over zijn eigen zondigheid, vindt dat we in gedachten moeten houden.

De clou? De blik van Maria Magdalena is niet gericht op Christus, maar op ons, de kijker. *“Zij is een zondaar, die wordt verwelkomd door Christus en wordt geleid naar het pad van verlossing,”* schrijft curator Asia Graziano in de inleiding van het boek. *“In het chaotische en gekwelde visioen dat Michelangelo in de Sixtijnse Kapel ensceneert, is het detail van Maria Magdalena naast Christus de Verlosser de sleutel tot het begrijpen van een boodschap die Michelangelo aan zichzelf richt en als erfenis aan de mensheid doorgeeft.”*

Wie is wie op Het Laatste Oordeel

Hieronder een overzicht van de belangrijkste figuren die op het fresco te zien zijn:

Centrale figuur

- **Jezus Christus:** Hij staat centraal in de compositie, als de rechter van de zielen. Hij wordt afgebeeld in een krachtige, gespierde houding, omringd door een halo van licht. Hij beslist over het lot van de mensheid.
- **Maria:** Direct naast Jezus zit Maria, in een onderdanige en ingetogen houding, alsof zij geen actieve rol meer speelt in het oordeel.

Hemelse en heilige figuren

- **Engelen:** Rondom Jezus zijn groepen engelen, waarvan sommigen de instrumenten van de Passie vasthouden, zoals het kruis, de doornenkroon en de zuil waaraan Christus werd geselsd.
- **Apostelen en heiligen:** Om Jezus en Maria heen bevinden zich een groep heiligen, zoals:
 - **Petrus:** Herkenbaar aan de sleutels van het Koninkrijk der Hemelen.
 - **Johannes de Doper:** Vaak gezien naast Christus vanwege zijn rol als voorloper.
 - **Bartholomeus:** Hij houdt een mes vast, een symbool van zijn martelaarschap, en zijn afgestroopte huid, waarin sommigen een zelfportret van Michelangelo zien.
 - **Sebastiaan:** Te herkennen aan de pijlen waarmee hij werd gemarteld.
 - **Laurentius:** Met een rooster, verwijzend naar zijn martelaarschap.

Rijzende en vallende zielen

- **De geredden:** Aan de linkerzijde van de fresco (vanuit Christus gezien) stijgen de zielen van de rechtvaardigen op naar de hemel. Ze worden vaak geholpen door engelen.
- **De verdoemden:** Aan de rechterzijde worden de zielen van de zondaren naar de hel gestuurd. Deze zielen worden door demonen meegesleurd in angst en wanhoop.

Onderaards tafereel

- **Charon en Minos:** In de onderste rechterhoek wordt de mythologie van de hel afgebeeld. *Charon*, de veerman uit de Griekse mythologie, transporteert de verdoemden over de rivier de Styx. *Minos*, de rechter in de hel, staat afgebeeld met slangen die hem omringen.

De trompetten van het Laatste Oordeel

- **Engelen met bazuinen:** In het midden onderaan blazen engelen op trompetten om de doden op te wekken. Sommigen houden boeken vast: een met de namen van de geredden en een met de namen van de verdoemden.

Doden die opstaan

-
- Onderin het fresco komen de doden uit hun graven, in verschillende stadia van wederopstanding. Sommigen worden naar de hemel geleid, anderen naar de hel gesleept.

Het ontstaan en de controverse van Het Laatste Oordeel

Paus Clemens VII gaf Michelangelo oorspronkelijk de opdracht om Het Laatste Oordeel op de muur achter het altaar van de Sixtijnse Kapel te schilderen. Het fresco werd voltooid onder paus *Paulus III*. Eerdere afbeeldingen van het Laatste Oordeel volgden traditioneel een bekende compositievolgorde met een harmonieuze, hemelse bovenste helft en een chaotische, helse onderste helft.

Michelangelo's versie week af van deze conventie en zelfs enigszins van zijn eerdere plafondschilderingen in de Sixtijnse Kapel met zijn tumultueuze opstelling en pose van figuren overal.

De uitvoering van het onderwerp zorgde voor een hevige controverse binnen het Vaticaan: Michelangelo had veel figuren geheel naakt en met zichtbare geslachtsdelen afgebeeld.

Paus Paulus III had er geen bezwaar tegen, maar de ceremoniemeester van de paus, *Biagio da Cesena*, beklagde zich openlijk over zoveel naaktheid, waarop Michelangelo hem afbeeldde als koning *Minos*, de rechter van de Onderwereld, wiens penis verzwolgen wordt door een slang.

In het *Concilie van Trente* (1545-1563) werd beslist dat naaktheid in religieuze afbeeldingen niet aanvaardbaar was. Veel van de genitaliën werden, na de dood van Michelangelo in 1564, in 1565 met geschilderde doeken bedekt door *Daniele da Volterra*, die hierna de geschiedenis inging als *Il Braghettone* (de broekenmaker). Hij kon zijn werk niet voltooien doordat Paus Pius IV overleed en de kapel nodig was voor de pausverkiezing, waarbij de steiger werd verwijderd.

Bij de grote restauratie van zowel het plafondfresco als het muurfresco tussen 1980 en 1994 werd ongeveer de helft van de doeken van Da Volterra weer verwijderd.

Datum aangemaakt

2025/01/22